

ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
Studia Pedagogiczne 1980 z. 6

Józef Pachowicz
UAM Poznań

POSTAWA PATRIOTYZMU MŁODZIEŻY LICEALNEJ JAKO
ODZWIERCIEDLENIE JEJ POSTAW IDEOWYCH

Postawy są nie tylko określonym stosunkiem do otaczającej rzeczywistości, ale również w specyficzny sposób determinują ten stosunek. Chodzi tu o to, że człowiek o pewnych postawach będzie w określony sposób odbierał informacje dotyczące tej rzeczywistości, czy też podejmował określone działania mające na celu jej przekształcanie. Postawy, podobnie jak potrzeby czy zainteresowania, są składnikami osobowości człowieka. Z tego też względu determinują one poznanie przez niego otaczającej go rzeczywistości. Przy tym potrzeby dynamizują czynności poznawcze i behawioralne, a zainteresowania i postawy ukierunkowują je.

T. Mądrzycki pisze, że "postawy /podobnie jak zainteresowania/ powodują selektywność spostrzegania, zapamiętywania, dynamizują i modyfikują myślenie jednostki. Posiadając określoną postawę jednostka łatwiej spostrzega i zapamiętuje to, co jest z nią zgodne, gorzej zaś percypuje i zapamiętuje informacje czy fakty sprzeczne z postawą. Postawa powoduje również ukierunkowanie społecznego działania jednostki. Powoduje to w konsekwencji, iż jednostka zazwyczaj doznaje potwierdzenia słuszności swych przekonań czy postaw. Tak więc postawy zmierzają do samoutrwalania się"¹.

Zgodnie z teorią dysonansu poznawczego L. Festingera "człowiek odczuwa potrzebę harmonii między swymi przekonaniami, opiniami, postawami, co powoduje, iż dąży on do przyswajania sobie określonych treści, zgodnych ze swym systemem poznawczym"². Według autora tej teorii występuje u człowieka także tendencja do zachowania zgodności między przekonaniami

a działaniem, jak również dążenie do harmonii między postawami, które prowadzi do ich utrwalania się.

Postawy spełniają także szereg funkcji w życiu człowieka. Th. M. Newcomb za Katzem wyróżnia następujące funkcje, jakie postawy spełniają wobec motywów: funkcja przystosowawcza, samoobronna, wyrażania wartości i poznawcza³.

Znaczenie postaw życiowej aktywności człowieka jest jak widzimy, bardzo duże. Spełniają one określone funkcje, generalnie zaś rzecz ujmując, postawy są przejawem przystosowania się jednostki do otaczającej ją rzeczywistości.

Niewątpliwe znaczenie dla charakteru postawy ma jej obiekt. Może to być przedmiot jednostkowy lub grupa przedmiotów. Postawa może dotyczyć pewnych zjawisk, określonych sytuacji lub też wartości abstrakcyjnych. Obiektem interesującej nas postawy jest ojczyzna, "która jest tym co w świadomości określonej liczby ludzi uważane jest za wspólne, bliskie i cenne ze względu na więź emocjonalną. Należy dodać, że owym przedmiotem wspólnie odczuwanej więzi jest zwykle terytorium, losy wyodrębnionej grupy zamieszkującej go oraz elementy kultury tej grupy. Więzy ta wyrasta najczęściej na podłożu doświadczeń wynoszonych z faktu wyrastania w obrębie określonej wspólnoty terytorialnej i kulturowej"⁴. Jest to obiekt złożony /wieloelementowy/, a postawy wobec takich wartości kształtują się łatwiej, gdyż częściej je można postrzegać. Istnieje także większe prawdopodobieństwo, że przynajmniej niektóre z elementów danego obiektu postawy zostaną dostrzeżone i wzbudzą określone reakcje⁵.

Artykuł niniejszy dotyczy postaw patriotycznych młodzieży licealnej, które są konsekwencją postaw naczelnych - ideowości i zaangażowania. Powstaje jednak pytanie, czy na podstawie postaw wobec takich wartości abstrakcyjnych jak ideowość i zaangażowanie możemy wnosić o istnieniu postawy patriotyzmu? W odpowiedzi na to pytanie będzie można udzielić jednak dopiero wtedy, kiedy określimy, co jest obiektem poszczególnych postaw oraz jaka relacja zachodzi między postawami ideowości i zaangażowania a postawą patriotyzmu.

Chciałbym zaznaczyć, że podział postaw na ideowe, do których zaliczamy m. in. humanizm, internacjonalizm, ideowość i zaangażowanie oraz społeczne, do których należy m. in. postawa patriotyzmu, kolektywizmu, społecznej odpowiedzialności przyjąłem za H. Muszyńskim, który w książce "Ideał i cele wychowania" dokładnie analizuje powyższe problemy dotyczące podziału postaw na określone grupy.

Obiektem postaw ideowych, nazywanych inaczej naczelnymi, są określone wartości abstrakcyjne. Postawy naczelne charakteryzują się tym, że w ich skład wchodzi całe systemy innych postaw, mniej złożonych i wobec bardziej konkretnych obiektów⁶. Jeżeli ktoś ma np. właściwie ukształtowaną postawę wobec takiej wartości jak zaangażowanie w ogóle to istnieje duże prawdopodobieństwo, że system postaw wynikający z tej naczelnej postawy będzie również właściwie ukształtowany. Jest tak dlatego, że jeżeli akceptujemy taką wartość jak zaangażowanie w ogóle, to istnieje duże prawdopodobieństwo, że będziemy akceptowali zaangażowanie w określonych dziedzinach życia np. w życiu społecznym, zawodowym, rodzinnym itd. Podobne uwagi odnoszą się do drugiej postawy, której obiektem jest ideowość. Jeżeli więc będzie ktoś akceptował posiadanie w ogóle jakichkolwiek ideałów w życiu to będzie to podstawą do akceptowania a potem przyjęcia za własne np. ideałów socjalistycznych.

Dotychczas jedynie ogólnie starałem się pokazać obiekt postaw ideowych. Aby jednak tak jak założyliśmy, sprawdzić jaką relacja zachodzi między postawami ideowymi - zaangażowania i ideowości, a jedną z postaw społecznych - postawą patriotyzmu musimy dokładniej określić obiekt każdej z wymienionych postaw.

Zaangażowanie jako jedna z naczelných wartości w ideologii socjalistycznej znaczyć będzie uwewnętrznione przekonanie, że twórcze przekształcanie otaczającej rzeczywistości człowieka oraz siebie samego, a także nieobojętność wobec wszystkiego co dotyczy człowieka jest jednym z ważniejszych czynników przyczyniających się do szczęścia jednostki.

Ideowość natomiast dotyczy wierności przyjętym ideałom, kierowanie się w swoim działaniu motywacją czysto ideową nawet wtedy, kiedy ich realizacja jest bardzo utrudniona a jednostka jest narażona na przykre dla siebie konsekwencje. Tak rozumiana ideowość jest zaprzeczeniem oportunistów i koniunkturalizmu, gdzie jednostka z obawy przed przykrymi konsekwencjami lub dla uzyskania określonych korzyści rezygnuje z realizacji przyjętych przez siebie wartości. Dodać trzeba w tym miejscu, że obie te wartości będące obiektem postaw ideowych rozpatrujemy na gruncie ideologii socjalistycznej, gdzie każda wartość czy idea służy realizacji szczęścia każdego człowieka⁷.

Ostatnia uwaga dotyczy również postawy patriotyzmu, której obiektem jest ojczyzna. W pojęciu tym zawiera się społeczeństwo, w którym jednostka żyje, kultura, symbole, narodowe tradycje a także dążenia rozwojowe tworzące przyszłość kraju⁸. Widzimy, że obiekt tej postawy zaliczany przez H. Muszyńskiego do grupy postaw społecznych, aczkolwiek również abstrakcyjny, to jednak dający się sprowadzić do bardziej konkretnych wartości, jak np. stosunek do symboli, w którym można następnie dalej wyróżnić jeszcze bardziej konkretne obiekty np. flagę, hymn, godło itd. Taką samą dedukcję przeprowadzić można analizując pozostałe obiekty składowe pojęcia "ojczyzna".

Postawa jest zawsze stosunkiem człowieka wobec kogoś lub czegoś. W przypadku pojęć abstrakcyjnych, jak konkretnie i obiektywnie istniejących przedmiotów mamy zawsze do czynienia z jej określonym obiektem. Kiedy tym obiektem będą pewne idee, przekonania, poglądy, to będziemy mówili o postawie wobec pewnych wartości abstrakcyjnych, tak jak w przypadku postaw ideowych. I w tym znaczeniu używam pojęcia wartość mówiąc o obiekcie powyższych dwóch postaw. Natomiast każdy obiekt postawy posiada określoną mniejszą lub większą wartość dla danego człowieka. W tym znaczeniu "wartość jest pewną właściwością dodatnią lub ujemną, nagradzającą lub karzącą obiektu, wobec którego mamy określony stosunek"⁹.

W skład postawy patriotyzmu socjalistycznego wchodzi za-

angażowanie we wszystkie działania, których celem jest kultywowanie tradycji, kształtowanie teraźniejszości, a tym samym przyczynianie się do tworzenia przyszłego obrazu socjalistycznej rzeczywistości. Widzimy więc, że nie można mówić o postawie patriotyzmu bez właściwie rozumianego i realizowanego zaangażowania. Podobnie nie będziemy mogli mówić o istnieniu patriotyzmu u tego, kto nie posiada żadnych wartości czy idei, które nadają życiu człowieka prawdziwy sens lub będzie co prawda człowiekiem ideowym, ale realizować będzie wartości i idee, które są sprzeczne z ideologią socjalistyczną. W artykule pt. "Kształtowanie postaw w szkole socjalistycznej" autorzy tak określają patriotyzm: "Socjalistyczny patriotyzm zwrócony jest ku przyszłości, określa ideową treść pracy narodu, jest źródłem najgłębszych motywacji narodu /.../. Zasadniczy kierunek patriotycznego zaangażowania współczesnego pokolenia Polaków wyznacza program Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, przewodniej siły narodu w budowie socjalizmu"¹⁰

Z powyższych rozważań można wysnuć przypuszczenie, że nie należy mówić o postawie patriotyzmu u kogoś kto nie ma właściwie ukształtowanej postawy zaangażowania i ideowości. Patriotyzm jest m. in. wynikiem właściwie rozumianych, akceptowanych i realizowanych powyższych dwóch postaw ideowych.

Pod kątem właśnie zaangażowania i ideowości będę rozpatrywał patriotyzm badanej młodzieży. Pokazać chciałbym tylko te wypowiedzi, które świadczą o wysokiej ocenie: 1/ ludzkich zachowań zmierzających do ulepszania istniejącej socjalistycznej rzeczywistości, 2/ motywacji ideowej w ludzkim działaniu, 3/ ideałów życiowych zawierających naczelną wartość socjalizmu i ich realizacji bez względu na istniejące przeszkody. Wybór więc niektórych odpowiedzi był wskaźnikiem występowania postawy patriotyzmu u badanej młodzieży.

Wyniki dotyczące omawianych postaw ideowych, które tutaj przedstawię, zostały uzyskane po przebadaniu 200 uczniów w dwóch liceach ogólnokształcących: w Poznaniu i Ostrowie Wielkopolskim w klasach I-IV. Badania przeprowadziłem w roku 1974 metodą ankietową zawierającą szereg pytań, sytuacji oraz

zachowań, których wybór był wskaźnikiem występowania określonego komponentu badanych postaw.

Pierwszym badanym elementem były wiadomości na temat społecznego znaczenia postawy ideowości i zaangażowania. W odniesieniu do pierwszej postawy aż 52 % badanych nie udzieliło na ten temat odpowiedzi. Natomiast w przypadku drugiej postawy wskaźnik braku odpowiedzi wyniósł 44 %. Widzimy, że połowa badanych licealistów nie umiała określić, jakie jest społeczne znaczenie postawy ideowości i zaangażowania. Najczęściej pojawiały się takie odpowiedzi, które określały ideowość jako: pobudzanie do intensywniejszego działania dla dobra ojczyzny i społeczeństwa - 11,5 %, wspólne cele i działanie buduje lepsze społeczeństwo - 11 %. Dla 8 % badanych społeczne znaczenie ideowości jest ważne ze względu na to, że postawa ta jest wzorem dla innych, zaś 5 % uczniów uważało, że znaczenie tej postawy dla rozwoju społeczeństwa jest duże, ale nie potrafili swojego poglądu uzasadnić.

Odpowiadając na pytanie o społeczne znaczenie postawy zaangażowania, najwięcej bo aż 23 % uczniów twierdziło, że ludzie o takiej postawie przyczyniają się do wzrostu dobrobytu całego społeczeństwa a tym samym poszczególnych jednostek; 8 % uczniów uważało, że znaczenie tej postawy jest duże, lecz nie uzasadniało tego; 6,5 % badanych podało, że zaangażowanie tworzy społeczeństwo bardziej zwarte i zgodne. /Nie przytaczam wszystkich odpowiedzi ze względu na zbyt niski procentowy wskaźnik rzędu 1-2 %./

O wiele korzystniej przedstawiały się poglądy młodzieży na temat słuszności i ważności postawy zaangażowania i ideowości dla rozwoju socjalistycznej ojczyzny. Jest tak prawdopodobnie dlatego, że ankieta podawała określone sądy, a młodzież miała wybrać zgodnie ze swoim przekonaniem ten, który uważała za najsłuszniejszy.

W przypadku ideowości, prawie połowa badanych /45 %/, za najsłuszniejszy uznała pogląd mówiący, że człowiek w swoim działaniu powinien kierować się najwyższymi wartościami i według nich oceniać swoje postępowanie; 27,5 % uczniów było

przekonanych, że trzeba wypracować sobie takie zasady, których nigdy nie trzeba będzie zmieniać.

Dosyć wysoki jest wskaźnik niewłaściwych przekonań, którymi nie może charakteryzować się właściwie rozumiana postawa patriotyzmu u młodzieży. Świadczy o tym wybór następujących poglądów /w sumie prawie 1/3 badanych/: trudno być wiernym ideałom, bo trzeba zbyt często wybierać między nimi a własnym interesem - 11,5 %, nie warto mieć żadnych ideałów, bo i tak się ich nigdy nie osiągnie - 6,5 %, najlepiej postępować tak, jak w danej chwili jest najwygodniej - 5 %, trzeba przyjąć zasady postępowania wypracowane przez tradycje - 4,5 %.

W przypadku postawy zaangażowania młodzież miała za zadanie wybrać dwa z pięciu podanych poglądów, co do słuszności których była przekonana /dwa poglądy z podanych pięciu potwierdzały potrzebę postawy zaangażowania w rozwoju kraju i świata/. W związku z tym suma wyborów wynosi 200 %.

Około 3/4 badanych licealistów było przekonanych, że świat można ulepszyć tylko wtedy, kiedy wszyscy ludzie zjednoczą w tym celu swoje wysiłki - 85 % oraz że z uczciwej pracy i rzetelnej nauki w szkole człowiek wnosi korzyści nie tylko dla siebie, ale korzysta z tego całe społeczeństwo - 64 % wyborów. Natomiast pozostała część badanej młodzieży zgadzała się z następującymi pesymistycznymi poglądami: w świecie jest zbyt dużo zła...; i dlatego pojedynczemu człowiekowi nie warto podejmować żadnych działań, bo i tak pójdą na marne - 26 %, pojedyncza jednostka nie odgrywa poważniejszej roli w kształtowaniu otaczającej ją rzeczywistości - 19 %, pracując i ucząc się człowiek tylko sam korzysta z tego - 6 %.

Następnie badaniem objąłem element emocjonalno-oceniający obydwu postaw. Jedno z czterech pytań dotyczyło oceny innych ludzi w zależności od tego, jakimi pobudkami kierują się w swoim działaniu.

W przypadku postawy ideowości ponad połowa badanych /57 %/ najwyżej oceniła kierowanie się w działaniu motywacją ideową wybierając: chęć wykonania czegoś pożytecznego, co by służyło wielu ludziom - 45 % oraz dokonanie w swoim życiu czegoś wiel-

kiego - 12 %. Dostyc znaczny procent badanych licealistów /26 %/ przedkłada pozaideowe pobudki ludzkich działań jako te, którymi sami prawdopodobnie kierowaliby się. Są to: przeży- cie swoich lat jak można najlepiej - 9 %, zdobycie wysokiej pozycji i prestiżu w społeczeństwie - 8,5 %, wygodne urządze- nie życia sobie i swojej rodziny - 8,5 %. Natomiast 16,5 % wybrało kierowanie się chęcią poznania świata w całej jego różnorodności.

O elemencie oceniająco-emocjonalnym w odniesieniu do pos- tawy zaangażowania można wnioskować na podstawie odpowiedzi na pytania o to, kogo wyróżniliby najwyżej /podano cztery mo- żliwe sytuacje do wyboru/.

Najwyżej badana młodzież oceniła koleżeńskość i życzliwość dla wszystkich - 42 % wyborów /jest to prawdopodobnie spowodowane wysoką dla tej grupy wiekowej oceną opinii jej członków tym samym znaczeniem stosunków interpersonalnych w zespole klasowym/. Dopiero na dalszych miejscach badani stawiali za- angażowanie, co przejawiało się w wyborze twórczej postawy wo- bec pracy zawodowej - 33 %, pracy społeczno-użytecznej - 15 % oraz osiągnięć w nauce i sporcie - 10 %.

Bardzo istotnym w każdej postawie elementem są motywacje, jakimi kieruje się jednostka zajmując w określonej sytuacji odpowiednią postawę. Maria Ossowska pisze: "Dla zdecydowania, jakim człowiek jest "naprawdę" nie wystarczyło nigdy ludziom śledzenie postrzegalnych objawów postępowania, lecz wymagali oni sięgania do jego motywów i stąd pojęcie motywu odgrywało zawsze w dyskusjach nad naturą ludzką rolę bardzo doniosłą"¹¹.

Wybór określonej sytuacji lub celu, które były podane w ankiecie, świadczył prawdopodobnie albo o akceptowaniu lub kierowaniu się przez ucznia określoną motywacją w swoim poten- cjalnym działaniu. Materiał uzyskany z badań wskazuje na to, że tylko 22 % badanej młodzieży uważa współtworzenie lepszego ustroju społecznego za najważniejszą pobudkę do działania. Natomiast 26 % badanych chce uniknąć przykrości i konfliktów z otoczeniem, 27 % pragnie znaleźć szczęście w przyszłej zało- żonej przez siebie rodzinie, 23 % wybrało ciekawe i urozmaico-

ne życie.

W przypadku postawy zaangażowania tylko 10 % badanych najwyżej oceniło u innych ludzi taką cechę, jak kierowanie się w życiu uznanymi ideałami. Można więc przypuszczać, że tylko tak niski procent badanych kierowałby się w swoim przyszłym działaniu motywacją ideową. Natomiast największa ilość wyborów dotyczy tych cech, które mają duże znaczenie w kontaktach z drugim człowiekiem: 28 % wybrało uczciwość w postępowaniu, 24 % - gotowość do niesienia pomocy, 14 % - życzliwy stosunek wobec ludzi, 5 % - rozumienie potrzeb innych. Najniżej młodzież oceniła takie cechy, jak: pracowitość - 1 %, twórczy stosunek wobec swego zawodu - 1,5 %, wysokie poczucie humoru - 1 % i szerokie zainteresowanie światem - 2,5 %.

Ostatnim elementem badanych postaw było działanie. W przypadku postaw ideowych obejmuje ono umiejętność obrony własnego ideowego stanowiska oraz umiejętność analizowania zachowań innych ludzi, jak i swojego postępowania pod względem jego zgodności z ideologią socjalistyczną.

Zadaniem młodzieży było ustosunkowanie się do postępowania inspektorów PIH-u, którzy sami brali łapówki i zatajali niedobory w kontrolowanych placówkach. Analizując wypowiedzi badanych można zauważyć, że tylko niewielki procent młodzieży /12 %/ oceniło właściwie szkodliwość inspektorów, zwracając uwagę na społeczny aspekt ich postępowania. Pozostałe uzasadnienia są zbyt ogólne, np. cała działalność jest sprzeczna z ideologią lub zbyt wąskie, np. wyłudzenie pieniędzy i szantaż niewinnych ludzi.

Chcąc dowiedzieć się natomiast, czy młodzież jest skłonna bronić swej aktywnej postawy i jak ją uzasadnia, sformułowaliśmy pytanie, na które młodzież odpowiadając manifestowała swoje stanowisko wobec zaangażowania. Uczniowie mieli ustosunkować się do następującego problemu: "Jest taki rozpowszechniony pogląd mówiący, że nie warto podejmować żadnych działań, jeżeli na drodze stoi zbyt dużo trudności i działanie to nie ma szans powodzenia".

Z poglądem tym nie zgodziło się 70 % badanej młodzieży

/z tego 2 % uczniów nie podało uzasadnienia/. Wydaje się, iż najważniejsza jest argumentacja mówiąca, że rozwój świata to ciągła walka z trudnościami, którego udzieliło jedynie 9 % badanych. Zaznaczyć trzeba, że uczniowie klas starszych dużo częściej wybierali takie uzasadnienie niż uczniowie klas niższych /w kl. I - 3,5 %, a w kl. IV - 18 %/. Jest to prawdopodobnie wynikiem tego, że młodzież starsza posiada większą wiedzę o zjawiskach rządzących rozwojem otaczającej rzeczywistości. Aż 13 % uczniów wybrało pesymistyczny pogląd całkowitej lub częściowej akceptacji przedstawionego stwierdzenia. Zwolenników konsekwentnego dążenia do celu było 25 %, natomiast uczniów zajmujących postawę, którą można by określić jako umiarkowanie optymistyczną było 13 %. W ogóle nie odpowiedziało na postawione pytanie 16 % badanych.

Na podstawie wyników ankiety można stwierdzić, że badana młodzież przede wszystkim nie posiadała wystarczającej wiedzy, aby właściwie rozumieć istotę ideowości i zaangażowania. Istnieje zatem potrzeba przekazywania uczniom dokładniejszych wiadomości na temat znaczenia postaw ideowości i zaangażowania dla rozwoju socjalistycznej Polski, jak również ukazywania młodzieży szkodliwości innych poglądów na temat wymienionych postaw, które są niezgodne czy też przeciwstawne naszej ideologii.

Nauczyciele powinni także nauczyć swoich wychowanków umiejętności obrony i uzasadniania naczelnych wartości ideologii socjalistycznej. Uczniowie z takimi umiejętnościami i wiedzą będą dopiero właściwie rozumieć sens i znaczenie tych postaw a czynnik świadomościowy jest niezmiernie istotny w właściwie pojmowanej postawie patriotyzmu.

Z badań wynika, że postawy ideowości i zaangażowania a tym samym i patriotyzmu nie są ukształtowane w stopniu wystarczającym. Ponadto daje się zauważyć nierównomierność w ukształtowaniu poszczególnych elementów wymienionych postaw.

Szczególne uwagę w pracy wychowawczej trzeba zwrócić na tych uczniów, u których w niewystarczającym jeszcze stopniu rozwinięte są postawy ideowości i zaangażowania, a zatem i patriotyzmu.

PRZYPISY

- ¹ T. Mądrzycki, Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw, Warszawa 1970, PZWS, s. 15.
- ² Ibidem, s. 68.
- ³ Th. M. Newcomb, Psychologia społeczna, Wrocław 1970, PWN, s. 64 i nast.
- ⁴ H. Muszyński, Ideał i cele wychowania, Warszawa 1972, PZWS, s. 163.
- ⁵ Th. M. Newcomb, op. cit., s. 85.
- ⁶ H. Muszyński, Zarys teorii wychowania, Warszawa 1976, PWN, ss. 86-89.
- ⁷ H. Muszyński, Ideał i cele wychowania, ss. 127-138.
- ⁸ Tezy Programowe VII Plenum KC PZPR. O aktywnym udziale młodego pokolenia w budowie socjalistycznej Polski. Zadania Partii, Państwa i Narodu w wychowaniu młodzieży, Warszawa 1975, KiW.
- ⁹ Th. M. Newcomb, op. cit., s. 65 i 66.
- ¹⁰ S. Mika, J. Wołczyk, Kształtowanie postaw w szkole socjalistycznej, Warszawa 1975, PWN, s. 60.
- ¹¹ M. Ossowska, Motywy postępowania, Warszawa 1958, s. 27.

PATRIOTIC ATTITUDE OF THE SECONDARY SCHOOLS PUPULS
AS A REFLECTION OF THEIR IDEOLOGICAL ATTITUDES

Summary

This article presents the scientific resarch of the ideological attitudes of the secondary schools pupuls. There are three fundamental parts. In the first part we heve some information about inportance attitudes in human life. Next we hawe the relation between ideological attitudes and patriotic attitudes. In the second part we have analisis of the results. The analisis consist an examples various types

of children answers and their percentage indicators. In the third part we have general conclusions and same suggestions for teachers. In the last part of the article we find the conclusion and postulates for teachers, how to organize educational work to form school children's attitudes.

ПАТРИОТИЗМ МОЛОДЕЖИ ЛИЦЕЕВ КАК ОТРАЖЕНИЕ ЕЁ ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ УСТОЕВ

Резюме

Статья является результатом проведенных исследований идеологических устоев молодежи лицеев. Она состоит из трёх принципиальных частей. Первая касается значения устоев в жизни человека. Далее описана связь между ангажированием и идейностью и патриотизмом. Во второй части статьи находится анализ результатов исследований. Даны примеры ответов и их процентное соотношение. Третья часть содержит общие выводы и итоги исследований. Статья заканчивается предложениями для воспитателей и учителей, касающимися будущей воспитательной работы по формированию молодежи.